

Universiteit Utrecht

De leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en het sociale netwerk van ouders

Een studie naar de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders

Marianne Hopman (3853888)

Esther Schipper (3823229)

Bachelor scriptie Sociologie

Onder begeleiding van: N. van Miltenburg

Tweede supervisor: J. Weesie

20 juni 2014, Universiteit Utrecht

Samenvatting

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie, het aantal familiale en niet-familiale banden, van het sociale netwerk. Daarnaast is er gekeken of de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt van invloed is op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. Er is een onderscheid gemaakt tussen het structurele perspectief, verschillende mogelijkheden zoals de beschikbare tijd en sociale contexten, en het psychologische perspectief, emotionele veranderingen, om deze invloed op het sociale netwerk te verklaren. Uit de analyses met de data van de vierde wave (2011-2012) van *The German Family Panel* blijkt dat wanneer men het eerste kind krijgt het sociale netwerk kleiner wordt en het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk afneemt. Er is geen ondersteuning gevonden voor de invloed van het krijgen van het eerste kind op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk. Tevens is er geen invloed gevonden van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders.

Trefwoorden: leeftijd, ouders, eerste kind, sociale netwerk, grootte, compositie, Pairfam.

Abstract

The age at which giving birth to the first-born child and the social networks of parents.

In this study the influence of giving birth to the first-born child on the size and the composition, the amount of kin and non-kin ties, of the social network is being examined. Also, the influence of the age at which giving birth to the first-born child on the size and the composition of the social network of parents is being investigated. A distinction is made between the structural perspective, different possibilities like the amount of time and social contexts, and the psychological perspective, the emotional changes, to investigate this influence on the social networks of parents. With the use of the fourth wave (2011-2012) of *The German Family Panel*, it has been shown that after giving birth to the first-born child, the social network becomes smaller and the amount of non-kin ties within the social network decreases. There is no support for the influence of giving birth to the first-born child and the amount of kin ties within the social network. Also, there is no support for the influence of the age at which giving birth to the first-born child on the size and the composition of the social network of parents.

Keywords: age, parents, first-born child, social network, size, composition, Pairfam.

Introductie

Het krijgen van een kind is vaak een weloverwogen beslissing. Deze gebeurtenis kan voor grote gevolgen zorgen op medisch, economisch en sociaal gebied. Uit verschillende empirische studies blijkt dat het effect van het krijgen van een kind op medisch en economisch gebied aanzienlijk is. Ouders ervaren stress en vermoeidheid door de opvoeding van hun kind (Kiene & Stoffelen, 2010; Belsky & Rovine, 1984). Het materiële welzijn daalt doordat de vrouw vaak minder gaat werken en de huishoudelijke kosten toenemen (Van Praag, Pommer & Vrooman, 1997). Tevens heeft op sociaal gebied het krijgen van een kind een negatieve invloed. Bost, Cox en Payne (2002) en Kalmijn (2012) hebben aangetoond dat wanneer men een kind krijgt de omvang van het sociale netwerk afneemt. Dit verschilt echter per type relatie binnen het netwerk. Het contact met familiale banden neemt toe wanneer men een kind heeft gekregen (Silverstein & Marengo, 2001; Kalmijn, 2012). Dit wordt onder andere verklaard doordat familiale banden meer steun bieden. Daarentegen worden niet-familiale banden na het krijgen van het eerste kind minder belangrijk (Kalmijn, 2012). Dit wordt onder andere verklaard doordat er minder mogelijkheden zijn om contacten te onderhouden. Er wordt in deze studies geen rekening gehouden met het mogelijke effect van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en het effect dat dit heeft op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. We verwachten dat de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt wel degelijk van invloed kan zijn op het sociale netwerk, omdat de mogelijkheden, behoeftes en contexten variëren over de levensloop. In dit onderzoek zal er getoetst worden *in hoeverre het krijgen van het eerste kind van invloed is op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders en of de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt hierop van invloed is.*

We hebben reden om aan te nemen dat deze vraag van belang is omdat de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het sociale netwerk voor het eerst wordt onderzocht. Dit onderzoek is ook van belang omdat de heersende traditionele normen en waarden over wanneer men bijvoorbeeld een kind hoort te krijgen aan waarde hebben ingeboet (Felling, 2004). Hierdoor is men individualistischer geworden en wordt er steeds meer zelf bepaalt wanneer men levenslooptransities meemaakt, bijvoorbeeld het krijgen van het eerste kind (Kalmijn, 2002). De laatste jaren neemt de gemiddelde leeftijd waarop men het eerste kind krijgt toe (Latten & Hooghiemstra, 2002). Dit wordt mede veroorzaakt doordat de mogelijkheden zijn toegenomen om op een latere leeftijd kinderen te krijgen, door bijvoorbeeld In Vitro Fertilisatie (IVF). Deze heterogeniteit in levenslooptransities en de toename in mogelijkheden roepen de vraag op wat het effect is van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het sociale netwerk.

Allereerst zal er gekeken worden naar de invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. De invloed op de grootte van het netwerk wordt beargumenteerd aan de hand van een afname in beschikbare tijd, het aantal sociale contexten waarin men zich bevindt en een toename in behoefte aan contact met andere ouders (Flap, 1999; Kalmijn, 2012; Festinger, 1954). De invloed op de compositie, het aantal familiale en niet-familiale banden, wordt beargumenteerd aan de hand van de mate waarin deze relaties risico lopen om beëindigd te worden en de mate van aansluiting bij netwerkleden onderbouwen de verandering in de compositie van het sociale netwerk (Kahn & Antonucci, 1980; Festinger, 1954).

Ten tweede zal er gekeken worden naar de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. De invloed op de grootte van het sociale netwerk wordt beargumenteerd aan de hand van de hoeveelheid financiële hulpbronnen, de mate van beschikbare tijd, het actief zijn in het aantal sociale contexten en de kans op aansluiting binnen het sociale netwerk (CBS Statline, 2013; Flap, 1999; Kalmijn, 2012; Festinger, 1954). De invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de compositie van het sociale netwerk wordt beargumenteerd aan de hand van de mate van aanwezigheid van familiale en niet-familiale banden binnen het sociale netwerk. Deze aanwezigheid hangt af van de hoeveelheid financiële hulpbronnen, de beschikbare tijd, het aantal sociale contexten waarin men zich bevindt, een toename van het autonome gevoel en de kans op aansluiting die men vindt binnen het sociale netwerk (CBS Statline, 2013; Flap, 1999; Kalmijn, 2012; Noom, Deković & Meeus, 2001; Bucx, 2009; Bucx & Roos, 2010; Festinger, 1954).

Aan de hand van de gebruikte theorieën worden er zes verschillende hypothesen opgesteld met betrekking tot de verandering van de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. Deze hypothesen worden getoetst met de data van *The German Family Panel (Pairfam)*. Dit is een longitudinale studie die in Duitsland wordt afgenomen (Pairfam, 2014). In dit onderzoek zal er gebruik worden gemaakt van de vierde wave uit 2011-2012. Aan de hand van de resultaten zullen er conclusies worden getrokken waarmee de hoofdvraag beantwoord kan worden. Tevens zullen de sterke en zwakke punten van dit onderzoek besproken worden. Aan de hand hiervan worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek en beleid.

Theoretisch kader en hypothesen

Om te onderzoeken wat het effect is van het krijgen van het eerste kind op het sociale netwerk van ouders is het van belang om de gebruikte termen te verduidelijken. Allereerst zal het sociale netwerk gedefinieerd worden en zal er gekeken worden hoe het sociale netwerk zich vormt. Daarna zal er aan de hand van verschillende theorieën besproken worden hoe het krijgen van het eerste kind een effect kan hebben op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. Tevens verwachten we een effect van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders.

Raub en Buskens (2012) definiëren een sociaal netwerk als volgt: '*Een sociaal netwerk wordt gevormd door een verzameling van actoren en de relaties tussen de actoren.*' (pp. 30). Mensen zijn vrij in het aangaan, onderhouden of verbreken van sociale relaties waardoor het sociale netwerk ontstaat en kan veranderen (Raub & Buskens, 2012). Kenmerken van sociale netwerken worden voornamelijk onderzocht aan de hand van de grootte, hechtheid, compositie en centraliteit, omdat dit de belangrijkste componenten zijn die de vorm en inhoud van het sociale netwerk beschrijven (Buskens, 2002). In dit onderzoek is het relevant om hypothesen op te stellen over de grootte en de compositie van het sociale netwerk omdat we verwachten dat het krijgen van het eerste kind hier voornamelijk invloed op zal hebben.

De grootte van het sociale netwerk is gedefinieerd als het aantal actoren binnen een netwerk (Buskens, 2002). Het netwerk is opgedeeld in specifieke sub-netwerken die bestaan uit verschillende type relaties, zoals familiale en niet-familiale banden (Wrzus, Hänel, Wagner & Neyer, 2013). De aanwezigheid van deze verschillende netwerkleden bepaalt de compositie van het sociale netwerk; de verdeling van het aantal soorten netwerkleden binnen een sociaal netwerk. Deze type relaties verschillen in de mogelijkheden die ze bieden, behoeftes waaraan ze kunnen voldoen en sociale contexten waarin ze te vinden zijn (Silverstein & Marengo, 2001; Festinger, 1954; Flap, 1999; Kalmijn, 2002). Volgens de *social convoy theory* hebben mensen een bepaalde kern van sociale relaties om zich heen die hen begeleiden over de levensloop (Kahn & Antonucci, 1980). De relaties binnen deze kern verschillen in sterkte. De binnenste relaties van de kern bestaan voornamelijk uit familieleden, die over het algemeen erg stabiel zijn over de levensloop. Relaties in de buitenste rand van de kern, zoals kennissen, vrienden of collega's, zijn volgens de theorie minder stabiel.

Aan de hand van het structurele en psychologische perspectief (Wrzus, et al., 2013) wordt beargumenteerd in hoeverre het krijgen van het eerste kind en de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt van invloed is op de grootte en de compositie van het sociale netwerk. Met het structurele perspectief worden de mogelijkheden die iemand heeft om het sociale netwerk

te onderhouden, zoals de beschikbare tijd en de sociale contexten waarin men zich bevindt, bedoeld (Flap, 1999; Kalmijn, 2002). Het psychologische perspectief gaat meer in op de emotionele behoeftes en de psychische veranderingen (Wrzus, et al., 2013).

Om te onderzoeken wat de invloed is van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk worden mensen met het eerste kind onder de vijf jaar en mensen zonder kinderen vergeleken. Het verschil tussen deze twee groepen is van belang omdat we verwachten dat zij verschillen in mogelijkheden, behoeftes en sociale contexten om een netwerk te onderhouden. Verder wordt er gekeken naar kinderen tussen de nul en vijf jaar. De periode vlak na de geboorte is vaak een periode waarin veel mensen op kraamvisite komen, dit kan zorgen voor een tijdelijke toename van contact met netwerkliden, wat het beeld kan vertekenen. In de leeftijd van nul tot en met vier jaar zullen ouders meer thuis zijn, doordat jonge kinderen veel zorg en aandacht nodig hebben. We verwachten door deze gebondenheid aan huis een afname van contact wanneer men een kind heeft onder de vijf jaar. Het is van cruciaal belang om een leeftijdsgrens te stellen van vijf jaar, omdat kinderen vanaf vijf jaar leerplicht hebben waardoor de ouders meer vrijheid krijgen om sociale contacten te onderhouden wanneer de kinderen naar school zijn (Rijksoverheid, 2014). Er zal enkel gekeken worden naar het krijgen van het eerste kind, omdat we de invloed van de transitie naar ouderschap onderzoeken.

De invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte van het sociale netwerk

Het krijgen van het eerste kind kan allereerst van invloed zijn op de grootte van het sociale netwerk van ouders. In eerder onderzoek is aangetoond dat zodra men een kind krijgt de omvang van het sociale netwerk afneemt (Bost, et al., 2002; McCannel, 1987). Dit kan verklaard worden vanuit twee perspectieven (Wrzus, et al., 2013). Vanuit het structurele perspectief kan men stellen dat door het krijgen van het eerste kind men minder tijd en minder sociale contexten heeft om contact te onderhouden met netwerkliden (Kalmijn, 2002). Doordat een kind ervoor zorgt dat je meer gebonden bent aan huis, zullen ouders minder tijd over hebben om naar bijvoorbeeld verenigingen of uitgaansgelegenheden te gaan. Hierdoor zullen ouders minder tijd spenderen in sociale contexten waardoor de frequentie van het contact met netwerkliden zal afnemen (Kalmijn, 2002; Bost, et al., 2002). Deze beperkingen in tijd en contexten worden ook wel restricties genoemd (Flap, 1999). Restricties staan centraal in de verandering van het sociale netwerk. Door deze restricties wordt het sociale netwerk van ouders kleiner na de geboorte van het eerste kind. Ten tweede is er het psychologische perspectief, zoals de behoefte aan contact met andere mensen waarmee men goed kan praten over

ouderschap gerelateerde onderwerpen (Festinger, 1954). Dit wordt verklaard door de *social comparison theory* (Festinger, 1954) dat stelt dat ouders willen omgaan met mensen die dezelfde houdingen met betrekking tot kinderen hebben. Wanneer netwerkleiden geen gehoor kunnen of willen geven aan deze behoefte van ouders is de kans groter dat er minder contact zal zijn met deze relaties. Hierdoor kan de grootte van het sociale netwerk van ouders afnemen. Beide perspectieven bieden een verklaring voor de afname in de grootte van het sociale netwerk van ouders na het krijgen van het eerste kind. Op basis van de bovenstaande inzichten hebben we de volgende hypothese opgesteld:

H1. Het krijgen van het eerste kind zorgt voor een afname van de grootte van het sociale netwerk.

De invloed van het krijgen van het eerste kind op de compositie van het sociale netwerk

Het krijgen van het eerste kind kan ook van invloed zijn op de compositie van het sociale netwerk. Uit eerder onderzoek van Kalmijn (2012) blijkt dat men na het krijgen van een kind meer contact heeft met familiale banden, omdat zij meer steun bieden. Ze zetten zich voor elkaar in door bijvoorbeeld voor elkaars kinderen te zorgen. Vanuit het structurele perspectief kan gesteld worden dat, door de toename van de verkregen steun, het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk zal toenemen (Kalmijn, 2002). Dit kan verklaard worden doordat er meer overeenkomst in sociale contexten zal zijn en de gependeerde tijd met elkaar zal toenemen. Tevens is deze toename van de familiale banden te verklaren vanuit het psychologische perspectief, omdat deze banden voornamelijk hulp bieden met het oppassen op het kind (Wrzus, et al., 2013; Silverstein & Marengo, 2001). Steun van familiale banden is voornamelijk gebaseerd op het gevoel van emotionele betrokkenheid (Neyer & Lang, 2003). Doordat het kind een bloedverwant is van de familiale banden, voelen zij zich meer verbonden met het kind (Wellman, 1991). Het is waarschijnlijk dat familiale banden eerder bereid zijn voor een kind te zorgen dan niet-familiale banden, aangezien familiale banden willen zorgen voor reproductie van welzijn (Dykstra, 2004). Op basis van bovenstaande inzichten is de volgende hypothese opgesteld:

H2. Het krijgen van het eerste kind zorgt voor een toename van het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk.

Uit eerder onderzoek blijkt dat het aantal niet-familiale banden na het krijgen van het eerste kind minder belangrijk wordt (Kalmijn, 2012). Dit wordt onder andere verklaard doordat er minder mogelijkheden zijn om contact te onderhouden. De *social convoy theory* stelt dat niet-familiale relaties zich meestal niet in de binnenste kern van het sociale netwerk bevinden

en dat deze relaties meer risico lopen om beëindigd te worden, bijvoorbeeld na het krijgen van een kind (Kahn & Antonucci, 1980). Vanuit het structurele perspectief kan gesteld worden dat de verandering in sociale context hiermee te maken heeft, omdat men door het krijgen van een kind minder tijd heeft om naar uitgaansgelegenheden of verenigingen te gaan waardoor het contact met minder stabiele relaties zoals kennissen en vrienden, die zich meestal binnen die sociale contexten bevinden, voornamelijk zal afnemen (Wrzus, et al., 2013; Kalmijn, 2002; 2012). Hieruit valt aan te nemen dat het krijgen van het eerste kind een sociale verandering is waardoor voornamelijk niet-familiale banden zullen verdwijnen binnen het sociale netwerk. Deze afname in het aantal niet-familiale banden kan ook vanuit het psychologische perspectief verklaard worden, doordat de band met niet-familiale relaties voornamelijk is gebaseerd op uitwisseling van informatie en hulpbronnen (Wrzus, et al., 2013; Ikkink & Van Tilburg, 1998). Wanneer men kinderen krijgt raakt dit uit balans en neemt de kans voor het onderhouden van niet-familiale contacten af. Tevens ervaart men na het krijgen van een kind meer stress waardoor de behoefte aan steun toeneemt, steun die men minder snel zal vinden bij niet-familiale banden (Belsky & Rovine, 1984). Dit kan bijvoorbeeld komen door toegenomen huishoudelijke taken en/of psychische veranderingen die ontstaan door het krijgen van een kind (Nomaguchi & Milkie, 2003). Tevens valt deze afname te verklaren vanuit de *social comparison theory* omdat relaties met kinderloze vrienden het meest waarschijnlijk zijn om te verdwijnen, aangezien zij het gevoel en de verantwoordelijkheid van ouderschap niet kennen (Festinger, 1954; Kalmijn, 2012). Kalmijn (2012) stelt dat het onwaarschijnlijk is dat niet-familiale banden binnen een sociaal netwerk tegelijkertijd kinderen zullen krijgen. Op basis van bovenstaande inzichten hebben we de volgende hypothese opgesteld:

H3. Het krijgen van het eerste kind zorgt voor een afname van het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk.

Invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte van het sociale netwerk van ouders

Naast de algemene effecten van het krijgen van het eerste kind wordt er in dit onderzoek ook gekeken naar wat voor invloed de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt heeft op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. Kalmijn (2002) stelt dat de grootte van het sociale netwerk verschilt per leeftijd. Dit kan wederom verklaard worden vanuit de twee eerdergenoemde perspectieven. Allereerst verwachten we vanuit het structurele perspectief dat de grootte van het sociale netwerk van ouders minder sterk zal afnemen naarmate de leeftijd waarop men een kind krijgt toeneemt. Naarmate de leeftijd toeneemt, zullen de financiële

hulpbronnen toenemen omdat men langer de tijd heeft gehad om te sparen en te werken (CBS Statline, 2013). Bij het krijgen van een kind kan dit betekenen dat men meer mogelijkheden heeft voor het uitbesteden van hulp. Wanneer de zorg voor de kinderen wordt uitbesteed houdt men meer tijd over om te participeren binnen verschillende sociale contexten. Deze verwachte minder sterke afname van de grootte van het sociale netwerk van ouders kan ook verklaard worden vanuit het psychologische perspectief. Dit verklaren we aan de hand van de eerder genoemde *social comparison theory*, dat stelt dat wanneer men een kind krijgt men de voorkeur heeft om contacten te onderhouden met relaties die zich kunnen vinden in het bespreken van ouderschap gerelateerde onderwerpen (Festinger, 1954). We verwachten dat dit voornamelijk mensen zijn die óf in verwachting zijn, óf al een kind hebben. Naarmate de leeftijd toeneemt, wordt de kans groter dat men meer mensen kent met kinderen waardoor de kans op aansluiting groter zal worden. Festinger (1954) voorspelt dat wanneer men geen aansluiting kan vinden, men minder moeite zal doen om het contact met deze personen te onderhouden. We verwachten om die reden dat naarmate de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt toeneemt, de grootte van het sociale netwerk minder sterk afneemt, omdat er meer psychologische aansluiting gevonden zal worden. Tevens speelt de gezondheid een rol, omdat zodra de leeftijd toeneemt, de kans op een slechtere gezondheid ook toeneemt. Ouders ervaren stress en vermoeidheid door de opvoeding van hun kind, wat kan toenemen zodra de leeftijd toeneemt (Kiene & Stoffelen, 2010; Belsky & Rovine, 1984). Zodra men een slechte gezondheid heeft zal men meer steun nodig kunnen hebben van netwerkleden. Op basis van de bovenstaande inzichten hebben we de volgende hypothese opgesteld:

H4. Naarmate de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt, zal de grootte van het sociale netwerk van ouders minder sterk afnemen.¹

Invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de compositie van het sociale netwerk van ouders

De invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt kan ook de verandering van de compositie van het sociale netwerk van ouders beïnvloeden. Wanneer men een kind krijgt heeft men minder tijd om sociale contacten te onderhouden, omdat men vanuit het structurele perspectief verklaard, meer restricties heeft wat betreft beschikbare tijd en de aanwezigheid in sociale contexten om contacten te onderhouden (Flap, 1999; Kalmijn, 2002). Echter, naarmate

¹ Er wordt al uitgegaan van een afname in de grootte van het sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind (H1), echter zodra de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt, verwachten we dat deze 'bestaande' afname minder sterk zal zijn.

de leeftijd toeneemt, zullen de financiële hulpbronnen toenemen omdat men langer de tijd heeft gehad om te sparen en te werken (CBS Statline, 2013). Bij het krijgen van een kind kan dit betekenen dat men meer mogelijkheden heeft voor het uitbesteden van hulp. Dit betekent dat men minder afhankelijk is van de familiale banden voor bijvoorbeeld kinderopvang. Tevens zal er meer tijd overblijven wanneer de zorg voor de kinderen wordt uitbesteed en zal men meer tijd over hebben om te participeren in verenigingen en actief te zijn op de arbeidsmarkt. Naarmate de leeftijd toeneemt, zal het contact met niet-familiale banden makkelijker te onderhouden zijn doordat men zich in meer sociale contexten kan bevinden. Verklaart vanuit het psychologische perspectief is er minder behoefte aan familiale banden naarmate de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt omdat de steun ook bij de niet-familiale banden te vinden is. Dit komt omdat naarmate de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt toeneemt, men meer kans heeft om aansluiting te vinden binnen de niet-familiale banden (Festinger, 1954). Zoals al eerder benoemd is het volgens Kalmijn (2012) onwaarschijnlijk dat alle niet-familiale relaties tegelijkertijd ouders worden. Echter, naarmate de leeftijd toeneemt waarop je het eerste kind krijgt, neemt de kans toe dat meer niet-familiale banden ook ouders zijn geworden (Kalmijn, 2012). Het krijgen van het eerste kind kan tevens zorgen voor een meer autonome positie, doordat men met het stichten van het gezin zelfstandiger wordt en het gevoel heeft dat men meer van de ouders af komt te staan (Bucx, 2009; Bucx & De Roos, 2010). Tevens neemt dit gevoel met een toename van de leeftijd toe doordat men onafhankelijker wordt en zijn eigen doelen kan vaststellen (Noom, et al., 2001). Hierdoor zal men naarmate de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt minder steun verlangen van familiale banden, omdat er conflictsituaties kunnen ontstaan wanneer de ondersteuning bij het verzorgen van het kind als bemoeienis kan worden ervaren (Bucx & De Roos, 2010). De volgende hypothesen zijn opgesteld:

H5. Naarmate de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt, zal het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders minder sterk toenemen.²

H6. Naarmate de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt, zal het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders minder sterk afnemen.³

² Er wordt al uitgegaan van een toename van familiale banden binnen het sociale netwerk voor ouders (H2), echter zodra de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt, verwachten we dat deze 'bestaande' toename minder sterk zal zijn.

³ Er wordt al uitgegaan van een afname van niet-familiale banden binnen het sociale netwerk voor ouders (H3), echter zodra de leeftijd toeneemt waarop men het eerste kind krijgt, verwachten we dat deze 'bestaande' afname minder sterk zal zijn.

Data

Voor dit onderzoek zal er gebruik worden gemaakt van *The German Family Panel* (Pairfam). Dit is een multidisciplinair longitudinaal onderzoek dat sinds 2008 jaarlijks wordt afgenomen in Duitsland (Gesis, 2014). De dataverzameling is begonnen met ongeveer 12.000 random geselecteerde respondenten van drie geboortecohorten, van 1971-1973, 1981-1983 en 1991-1993. Vanaf 2009 zijn ook de partners, ouders en de kinderen van de respondenten ondervraagd. Het Pairfam onderzoek concentreert zich voornamelijk op de formatie en ontwikkelingen van het partnerschap, het proces van veranderde familierelaties, de opvoeding en de ontwikkeling van kinderen en de intergenerationele relaties. Tevens betreft het een dataset gebaseerd op het ego-netwerk. Dit betekent dat het sociale netwerk wordt gemeten vanuit een persoon (McPherson, Smith-Lovin & Brashears, 2006). In dit onderzoek zal er gebruik worden gemaakt van de dataset over de 6.999 oorspronkelijke respondenten die afgenomen is in 2011/2012, de zogenaamde vierde wave. Deze vierde wave heeft een respons van 58,33 procent ten opzichte van het totaal aantal gevraagde respondenten.

Aangezien er in dit onderzoek gebruik wordt gemaakt van algemene effecten op de grootte en de compositie van het sociale netwerk en het effect van leeftijd op het sociale netwerk van ouders, wordt er gebruik gemaakt van twee steekproeven. Voor de algemene effecten gebruiken we alleen de respondenten die aangegeven hebben geen kind te hebben en de respondenten die een eerste kind hebben die jonger is dan vijf jaar, dit is de eerste steekproef (N=4826). Voor het toetsen van de leeftijdseffecten wordt er alleen gekeken naar respondenten van wie het eerste kind jonger is dan vijf jaar, dit is de tweede steekproef (N=518).

Afhankelijke variabelen

In de vierde wave worden er netwerkvragen gesteld die relevant zijn voor dit onderzoek. Door een zogenaamde naamgenerator kan er worden afgelezen hoeveel netwerkkleden iemand heeft. Deze naamgenerator wordt ingeleid door de volgende tekst: *“With the following questions we would like to learn more about the persons in your social environment and the role they play in your life. This list is meant to help you answer the following questions. Please write the first name and the first letter of the last name of the persons who come to mind after I pose the question. Please tell me then the persons' names. Please limit yourself to persons who are at least 10 years old.”* (The German Family Panel, 2013, pp. 216). Op basis van drie vragen over het bespreken van persoonlijke gedachten en gevoelens, het doen van activiteiten en het verwerven van informatie wordt het positieve netwerk in kaart gebracht. Tevens is er een vraag over conflicten en onenigheden die het negatieve netwerk in kaart brengt. Deze vraag wordt

voor dit onderzoek buiten beschouwing gelaten omdat alleen de gevolgen voor het positieve sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind van belang is. De namen die gegeven zijn op de bovenstaande netwerkvragen worden vervolgens gespecificeerd naar type relatie, zoals partner, broer of vriend.

Netwerkgrootte. De netwerkgrootte wordt berekend aan de hand van de som van de drie positieve naamgenerator vragen omtrent het discussiëren van persoonlijke gedachten en gevoelens, het doen van activiteiten en het verwerven van informatie. Wanneer men een of meerdere namen heeft gegeven op de vraag over het discussiëren van persoonlijke gedachten en gevoelens worden deze personen meegenomen voor de netwerkgrootte. Bij de twee daaropvolgende vragen kunnen zowel nieuwe als reeds gegeven namen worden opgegeven. De reeds gegeven namen worden uit de data gefilterd, zodat er alleen unieke netwerkleden overblijven. Op basis van de som van deze unieke netwerkleden is de netwerkgrootte opgesteld. De netwerkgrootte van de eerste steekproef ligt tussen de 0 en 30, het gemiddelde aantal netwerkleden is 5,07 (N=4826). De netwerkgrootte van de tweede steekproef ligt tussen de 0 en 24 met een gemiddeld aantal netwerkleden van 4,64 (N=518). Voor beide steekproeven zijn geen outliers geconstateerd wat betreft de netwerkgrootte.

Compositie van het sociale netwerk. Voor de compositie van het sociale netwerk wordt er een onderscheid gemaakt tussen *familiale banden* en *niet-familiale banden*. Aan de respondenten is gevraagd welke relatie ze hebben met de ingevulde namen in de naamgenerator vraag. Familiale banden beschouwen we als de eigen ouders, broers/zussen, opa's/oma's, ooms/tantes, neven/nichten, de partner en de familie van de partner. Niet-familiale banden beschouwen we als de eventuele ex-partner, de ouders en de kinderen van de ex-partner, vrienden, kennissen en overige niet-familiale banden. Op basis van de som van de betreffende relaties zijn er twee variabelen opgesteld, het aantal familiale banden en het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk. Het aantal familiale banden in de eerste steekproef ligt tussen de 0 en de 13, het gemiddelde is 1,53. Het aantal niet-familiale banden varieert tussen de 0 en 28 en het gemiddelde is 3,54 (N=4826). Voor de tweede steekproef ligt het aantal familiale banden tussen de 0 en 13 met een gemiddelde van 1,88 (N=518). Het aantal niet-familiale banden ligt tussen de 0 en 19 met een gemiddelde van 2,76 (N=518). Wederom zijn er geen outliers geconstateerd.

Onafhankelijke variabelen

Het krijgen van het eerste kind. Voor de hoofdeffecten is de onafhankelijke variabele het krijgen van het eerste kind. Dit is gemeten aan de hand van het geboortjaar van het eerste biologische

kind. Aangezien we ervan uitgaan dat de invloed van het krijgen van het eerste kind op het sociale netwerk zichtbaar wordt binnen vijf jaar na de geboorte, worden de geboortejaren 2008 tot en met 2012 meegenomen. Er zijn 4.308 respondenten die geen kind hebben. Het aantal respondenten waarvan het eerste kind jonger is dan vijf jaar is 518, dit brengt het totale aantal respondenten op 4.826. Voor het onderscheid tussen mensen met en zonder kinderen is er een dummy variabele aangemaakt waarin 0 de mensen zijn zonder een kind en 1 de mensen zijn met het eerste kind onder de vijf jaar, met een gemiddelde van 0,11.

De leeftijd waarop men het eerste kind krijgt. Voor de leeftijdseffecten is de onafhankelijke variabele de leeftijd waarop men het eerste kind heeft gekregen. Aangezien er voor de tweede steekproef (de leeftijdseffecten) alleen de respondenten worden meegenomen die een eerste kind hebben die geboren is tussen 2008 en 2012, worden alle respondenten zonder kind en met oudere kinderen dan vier jaar uit de dataset gefilterd. De leeftijd waarop men het eerste kind heeft gekregen is gecreëerd door het geboortjaar van de respondent af te trekken van het geboortjaar van het eerste kind. De leeftijd waarop men het eerste kind krijgt varieert in deze dataset tussen de 16 en 41 jaar met een gemiddelde van 29,51 jaar (N=518).

Controle variabelen

Er zal voor beide steekproeven gecontroleerd worden op sekse, leeftijd, of men een partner heeft en de waarde die men geeft aan zijn gezondheid. Voor *sekse* is een dummy variabele aangemaakt waarin 0 de mannen zijn en 1 de vrouwen. De *leeftijd* van de respondenten is berekend door het geboortjaar af te trekken van het jaar waarin de vierde wave is afgenomen, dat wil zeggen 2012 – geboortjaar. De leeftijd als controlevariabele is van belang aangezien dit een centrale variabele is in het opstellen van de leeftijdseffecten. Of men een *partner* heeft is gemeten door het aantal respondenten die in eerdere waves hebben aangegeven een partner te hebben (en deze nog steeds hebben) op te tellen bij degene die sinds de vorige wave een partner hebben gekregen. Hierbij is een dummy variabele aangemaakt met 0 als de respondenten zonder partner en 1 als de respondenten met een partner. De waarde die men aan zijn *gezondheid* geeft varieert van slecht (0) naar zeer goed (4). De tussenliggende waarden zijn niet zo goed (1), gemiddeld (2) en goed (3).

Beschrijvende statistiek

Alle respondenten die geen geldig antwoord hebben gegeven op één van de gebruikte variabelen zijn uit de steekproef gefilterd. Voor de eerste steekproef blijven er 3.123 bruikbare respondenten over, er zijn dus 1.703 respondenten waarvan de resultaten niet worden

meegenomen, dit zijn relatief veel missings, namelijk 39,53 procent. De beschrijvende statistiek voor de eerste steekproef is te vinden in tabel 1. Onder deze respondenten heeft 16,17 procent een kind onder de vijf jaar. De gemiddelde netwerk grootte is 5,28 personen. Het gemiddeld aantal familiale banden binnen het netwerk is 1,77, terwijl het gemiddeld aantal niet-familiale banden op 3,51 ligt. De eerste steekproef is qua sekse bijna evenredig verdeeld met een kleine meerderheid aan vrouwen, namelijk 51,91 procent. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 26,41 en 83,61 procent heeft een partner. De gemiddelde score op gezondheid is 2,79 wat betekent dat men zijn algemene gezondheid tussen gemiddeld en goed ervaart.

Tabel 1: *Beschrijvende statistiek van de eerste steekproef.*

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
Afhankelijke variabelen				
Netwerk grootte	0	30	5.282	3.429
Familiale banden	0	13	1.773	1.574
Niet-familiale banden	0	26	3.509	2.859
Onafhankelijke variabelen				
Het krijgen van het eerste kind	0	1	.162	.368
Controle variabelen				
Vrouw	0	1	.519	.499
Leeftijd	19	41	26.41	7.143
Partner	0	1	.836	.370
Gezondheid	0	4	2.787	.968

Bron: Pairfam wave 4 Anchor (2011-2012), N=3123.

In de tweede steekproef zijn alleen de respondenten meegenomen die een geldig antwoord hebben gegeven op alle gebruikte variabelen (tabel 2). Dit geeft een totaal aantal bruikbare respondenten van 505, er zijn dus 13 respondenten waarvan de resultaten niet worden meegenomen, dit zijn relatief weinig missings, namelijk 2,51 procent. Alleen de mensen met het eerste kind onder de vijf jaar zijn meegenomen. De gemiddelde leeftijd waarop men het eerste kind heeft gekregen is 29,62. De gemiddelde netwerk grootte onder deze respondenten is 4,69. Het gemiddeld aantal familiale banden binnen het sociale netwerk is 1,91 en het gemiddeld aantal niet-familiale banden is 2,78. Onder deze respondenten is 53,86 procent vrouw. De gemiddelde leeftijd is 32,19 jaar en 96,44 procent heeft een partner. De gemiddelde score op gezondheid is 2,72.

Tabel 2: *Beschrijvende statistiek van de tweede steekproef.*

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
Afhankelijke variabelen				
Netwerkgrootte	0	24	4.695	3.281
Familiale banden	0	13	1.915	1.769
Niet-familiale banden	0	19	2.780	2.513
Onafhankelijke variabelen				
Leeftijd waarop men het eerste kind krijgt	16	41	29.62	5.592
Controle variabelen				
Vrouw	0	1	.539	.499
Leeftijd	19	41	32.19	5.687
Partner	0	1	.964	.186
Gezondheid	0	4	2.725	.950

Bron: Pairfam wave 4 Anchor (2011-2012), N=505.

Methoden

Om te onderzoeken wat het effect is van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk maken we gebruik van enkelvoudige lineaire regressie analyses. Hiermee kan de lineaire relatie tussen de afhankelijke variabelen *grootte en compositie* en de onafhankelijke variabele *het krijgen van het eerste kind* worden getoetst. Er worden zes regressie analyses uitgevoerd voor de hoofdeffecten. Voor elke hypothese (netwerkgrootte, familiale en niet-familiale banden) voeren we eerst een lineaire regressie uit met enkel de afhankelijke en onafhankelijke variabelen. Hiermee kunnen we toetsen of bijvoorbeeld de grootte van het sociale netwerk significant samenhangt met het hebben van een kind onder de vijf jaar. Vervolgens wordt er per hypothese een regressie analyse uitgevoerd waarin de controlevariabelen zijn meegenomen. Zo kan er gekeken worden of de eventuele samenhang tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen blijft bestaan, of dat de samenhang verklaart kan worden door invloed van de controlevariabelen; sekse, leeftijd, partner en gezondheid. Voor de tweede steekproef worden dezelfde stappen ondernomen. Er wordt getoetst of de *leeftijd waarop men het eerste kind krijgt* van invloed is op de *grootte* en de *compositie* van het sociale netwerk. Er zullen wederom zes regressie analyses uitgevoerd worden. Alle analyses zijn getoetst op de normaalverdeling van de residuen, op homoscedasticiteit en op lineariteit. We kunnen concluderen dat alle regressieanalyses voldoen aan de vooronderstellingen van regressie; de residuen zijn normaal verdeeld, er is sprake van homoscedasticiteit en de regressiemodellen zijn allen lineair.

Resultaten

De invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte van het sociale netwerk

In de eerste kolom van tabel 3 worden de resultaten van het effect van het krijgen van het eerste kind op de grootte van het sociale netwerk getoond. 0,6 procent van de variantie in de grootte van het sociale netwerk wordt verklaard door het krijgen van het eerste kind ($R^2=.06$; $p<.001$). Er is statistisch bewijs dat er een negatief verband is tussen het krijgen van het eerste kind en de grootte van het sociale netwerk ($b=-.700$; $t(3121)=11.698$; $p<.001/2$). Na het toevoegen van de controlevariabelen blijft de samenhang tussen het krijgen van het eerste kind en de grootte van het sociale netwerk negatief significant ($b=-.561$; $t(3117)=11.599$; $p=.002/2$). De eerste hypothese wordt bevestigd onder statistische afhankelijkheid. Vrouwen hebben een groter sociaal netwerk dan mannen ($b=.576$; $p<.001$). Het hebben van een partner zorgt voor een kleiner sociaal netwerk ($b=-.357$, $p=.036$). De leeftijd van de respondent en de ervaren gezondheid hebben geen significante invloed op de grootte van het sociale netwerk.

De invloed van het krijgen van het eerste kind op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk

In de tweede kolom van tabel 3 worden de resultaten van het effect van het krijgen van het eerste kind op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk getoond. 0,2 procent van de variantie in het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk wordt verklaard door het krijgen van het eerste kind ($R^2=.002$; $p=.027$). Er is statistisch bewijs dat er een positief verband is tussen het krijgen van het eerste kind en het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk ($b=.169$; $t(3121)=2.473$; $p=.027/2$). Na het toevoegen van de controlevariabelen verdwijnt de samenhang tussen het krijgen van het eerste kind en het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk ($b=.125$; $t(3117)=2.370$; $p=.121/2$). Om die reden wordt de tweede hypothese niet bevestigd onder statistische onafhankelijkheid. Er wordt nog wel een significante variantie verklaard van 4,4 procent ($R^2=.044$; $p<.001$). Dit wordt verklaard door de controlevariabelen vrouwen, leeftijd en het hebben van een partner. Vrouwen hebben een groter aantal familiale banden binnen het sociale netwerk dan mannen ($b=.348$; $p<.001$). Tevens neemt, naarmate de leeftijd toeneemt, het aantal familiale banden af binnen het sociale netwerk ($b=-.011$; $p=.009$). Respondenten met een partner hebben meer familiale banden binnen het sociale netwerk dan respondenten zonder partner ($b=.729$, $p<.001$). De ervaren gezondheid heeft geen significante invloed op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk.

De invloed van het krijgen van het eerste kind op het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk

In de derde kolom van tabel 3 worden de resultaten van het effect van het krijgen van het eerste kind op het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk getoond. 1,3 procent van de variantie in het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk wordt verklaard door het krijgen van het eerste kind ($R^2=.013$; $p<.001$). Er is statistisch bewijs dat er een negatief verband is tussen het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk en het krijgen van het eerste kind ($b=-.869$; $t(3121)=8.077$; $p<.001/2$). Na het toevoegen van de controlevariabelen blijft de samenhang tussen het krijgen van het eerste kind en het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk negatief significant ($b=-.685$; $t(3117)=7.917$; $p<.001/2$). De derde hypothese wordt om die reden bevestigd onder statistische afhankelijkheid. Vrouwen hebben een groter aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk dan mannen ($b=.227$; $p=.026$). Respondenten met een partner hebben minder niet-familiale banden binnen het sociale netwerk dan respondenten zonder partner ($b=-1.085$, $p<.001$). De leeftijd van de respondent en de ervaren gezondheid hebben geen significante invloed op het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk.

Tabel 3. Enkelvoudige lineaire regressie coëfficiënten voor de netwerkgrootte, familiale banden en niet-familiale banden.

	Netwerkgrootte		Familiale banden		Niet-familiale banden	
	b	Std. Dev.	B	Std. Dev.	b	Std. Dev.
Voor controle						
Het krijgen van het eerste kind	-.700**	.166	.169*	.076	-.869**	.138
Constant	5.395**	.067	1.746**	.031	3.649**	.056
R²	.006**		.002*		.013**	
Na controle						
Het krijgen van het eerste kind	-.561*	.178	.125	.080	-.685**	.147
Vrouw	.576**	.124	.348**	.056	.227*	.102
Leeftijd	-.014	.009	-.011*	.004	-.003	.008
Partner	-.357*	.170	.729**	.077	-1.085**	.140
Gezondheid	.013	.064	8.316E-006	.029	.013	.053
Constant	5.706**	.329	1.252**	.149	4.454**	.272
R²	.015**		.044**		.033**	

Bron: Pairfam wave 4 Anchor (2011-2012), N=3123, * $p<.05$, ** $p<.001$.

Invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte van het sociale netwerk van ouders

In de eerste kolom van tabel 4 worden de resultaten van de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte van het sociale netwerk van ouders getoond. Er is geen statistisch bewijs dat de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt van invloed is op de grootte van het sociale netwerk van ouders ($t(503)=10.781$; $p=.531$). Na toevoeging van de controlevariabelen blijft de samenhang insignificant ($t(499)=10.661$; $p=.075$). De vierde hypothese wordt niet bevestigd onder statische onafhankelijkheid.

Invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders

In de tweede kolom van tabel 4 worden de resultaten van de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders getoond. 0,9 procent van de variantie in het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders wordt verklaard door de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt ($R^2=.009$; $p=.038$). Er is statistisch bewijs dat er een negatief significant verband is tussen de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders ($b=-.029$; $t(503)=3.109$; $p=.038/2$). Na het toevoegen van de controlevariabelen verdwijnt de negatieve samenhang tussen de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders ($b=.048$; $t(499)=3.078$; $p=.496/2$). De vijfde hypothese wordt niet bevestigd onder statistische onafhankelijkheid. Er wordt nog wel een significante variantie verklaard van 2,6 procent na het toevoegen van de controlevariabelen ($R^2=.026$; $p=.020$). Deze variantie wordt verklaard doordat moeders van een eerste kind onder de vijf jaar een groter aantal familiale banden binnen het sociale netwerk hebben dan vaders van een eerste kind onder de vijf jaar ($b=.352$; $p=.030$). De leeftijd van de respondent, het hebben van een partner en de ervaren gezondheid hebben geen significante invloed op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk.

Invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders

In de derde kolom van tabel 4 worden de resultaten van de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders getoond. 1,0 procent van de variantie in het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders wordt verklaard door de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt ($R^2=.010$;

p=.023). Er is statistisch bewijs dat er een positief verband is tussen de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders (b=.046; t(503)=6.262; p=.023/2). Na het toevoegen van de controlevariabelen verdwijnt de positieve samenhang tussen de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders (b=.112; t(499)=6.211; p=.261/2). De zesde hypothese wordt niet bevestigd onder statistische onafhankelijkheid. Er wordt nog wel een significante variantie verklaard van 2,6 procent na het toevoegen van de controlevariabelen (R²=.026; p=.021). Deze variantie wordt verklaard doordat moeders van een eerste kind onder de vijf jaar een groter aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk hebben dan vaders van een eerste kind onder de vijf jaar (b=.494; p=.032). Tevens hebben respondenten met een partner minder niet-familiale banden in het sociale netwerk dan respondenten zonder een partner (b=-1.023; p=.093). De leeftijd van de respondent en de ervaren gezondheid hebben geen significante invloed op het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk.

Tabel 4. Enkelvoudige lineaire regressie coëfficiënten voor de netwerkgrootte, familiale banden en niet-familiale banden.

	Netwerkgrootte		Familiale banden		Niet-familiale banden	
	b	Std. Dev.	B	Std. Dev.	b	Std. Dev.
Voor controle						
Leeftijd waarop men het eerste kind krijgt	.016	.026	-.029*	.014	.046*	.020
Constant	4.209**	.788	2.780**	.423	1.429*	.601
R²	.001		.009*		.010*	
Na controle						
Leeftijd waarop men het eerste kind krijgt	.160	.131	.048	.070	.112	.100
Vrouw	.846*	.301	.352*	.162	.494*	.229
Leeftijd	-.126	.128	-.075	.069	-.051	.097
Partner	-.331	.796	.692	.428	-1.023*	.608
Gezondheid	.146	.154	.087	.083	.059	.118
Constant	3.494*	1.197	1.819*	.643	1.675*	.914
R²	.020		.026*		.026*	

Bron: Pairfam wave 4 Anchor (2011-2012), N=505, *p<.05, **p<.001.

Conclusie

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk. Voorgaand onderzoek heeft aangetoond dat het krijgen van een kind zorgt voor een afname in de grootte van het sociale netwerk van ouders (Bost, et al., 2002; Kalmijn, 2012). Tevens zou het contact met familiale banden toenemen en het contact met niet-familiale banden afnemen na het krijgen van een kind (Munch, et al., 1997; Kahn & Antonucci, 1980). Daarnaast is er gekeken of de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt van invloed is op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. Voor de theoretische onderbouwing is gebruik gemaakt van twee perspectieven met betrekking tot de invloed van het krijgen van het eerste kind (Wzrus, et al., 2013). Het structurele perspectief houdt de mogelijkheden die men heeft in, bijvoorbeeld de beschikbare tijd en de sociale contexten waarin men zich bevindt (Flap, 1999; Kalmijn, 2002). Aansluitend bij dit perspectief stelt de *social convoy theory* dat relaties verschillen in hoe dichtbij ze bij iemand staan en daarmee verschillen in het risico dat ze lopen om beëindigd te worden (Kahn & Antonucci, 1980). Het psychologische perspectief gaat meer in op de emotionele veranderingen (Wzrus, et al., 2013). Aansluitend bij dit perspectief stelt de *social comparison theory* dat ouders willen omgaan met mensen die dezelfde houdingen over kinderen hebben (Festinger, 1954). De hypothesen zijn getoetst met de vierde wave (2011-2012) van *The German Family Panel* (Pairfam, 2014). Uit deze dataset zijn twee steekproeven getrokken waarmee allereerst de invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk onderzocht kan worden door onderscheid te maken tussen mensen met kinderen onder de vijf jaar en mensen zonder kinderen. In de tweede steekproef is alleen gekeken naar mensen met het eerste kind onder de vijf jaar zodat het effect van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de verandering in de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders onderzocht kan worden.

Het empirische bewijs resulterend uit dit onderzoek ondersteunt een aantal voorgaande studies wat betreft de invloed van het krijgen van het eerste kind op het sociale netwerk. Allereerst blijkt uit de resultaten, in overeenstemming met de studies van Bost, et al. (2002) en Kalmijn (2012), dat wanneer men het eerste kind krijgt de grootte van het sociale netwerk afneemt. De eerste hypothese kan worden aangenomen, mensen met het eerste kind onder de vijf jaar hebben een kleiner netwerk dan mensen zonder een kind. Dit impliceert dat wanneer men het eerste kind krijgt, het aantal netwerkliden in het sociale netwerk van ouders afneemt. In de tweede en derde hypothese wordt een onderscheid gemaakt tussen het aantal familiale en niet-familiale banden binnen het sociale netwerk waardoor de compositie van het sociale

netwerk kan worden getoetst. Uit de resultaten blijkt, in tegenstelling tot het onderzoek van Munch, et al. (1997), dat na het toevoegen van de controlevariabelen er geen ondersteuning meer is voor een toename van het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind. De tweede hypothese kan niet worden aangenomen, er is geen verschil gevonden tussen mensen met het eerste kind onder de vijf jaar en mensen zonder een kind met betrekking tot het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk. Uit de resultaten blijkt, in overeenstemming met het onderzoek van Kahn en Antonucci (1980), dat er ondersteuning is gevonden voor een afname van het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind. De derde hypothese kan worden aangenomen, mensen met het eerste kind onder de vijf jaar hebben minder niet-familiale banden binnen het sociale netwerk dan mensen zonder een kind. Dit impliceert dat men voornamelijk niet-familiale banden verliest na het krijgen van het eerste kind.

Naast de invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk is er in dit onderzoek ook gekeken of de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt hierop van invloed is. In de eerste hypothese wordt verwacht dat het krijgen van het eerste kind zorgt voor een afname van de grootte van het sociale netwerk. De vierde hypothese haakt hierop in door te veronderstellen dat een toename van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt zorgt voor een minder sterke afname van de grootte van het sociale netwerk van ouders. Uit de resultaten blijkt dat er geen ondersteuning is gevonden voor de vierde hypothese en daardoor niet kan worden aangenomen. Met betrekking tot de compositie van het sociale netwerk wordt er vanuit de tweede hypothese een toename verwacht van het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind. De vijfde hypothese haakt hierop in door te veronderstellen dat een toename van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt zorgt voor een minder sterke toename van het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders. Uit de resultaten blijkt dat na het toevoegen van de controlevariabelen er geen ondersteuning is gevonden voor de vijfde hypothese en daardoor niet kan worden aangenomen. Tevens is er in dit onderzoek gekeken naar de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het aantal niet-familiale banden. Vanuit de derde hypothese wordt een afname van het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk verwacht na het krijgen van het eerste kind. De zesde hypothese haakt hierop in door te veronderstellen dat een toename van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt zorgt voor een minder sterke afname van het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk van ouders. Uit de resultaten blijkt dat er geen ondersteuning is gevonden voor de zesde hypothese en daardoor niet kan worden aangenomen.

Samenvattend kan worden gesteld dat het sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind kleiner wordt en dat het aantal niet-familiale banden binnen het sociale netwerk afneemt. Er is in dit onderzoek geen ondersteuning gevonden voor de verwachte toename van het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk na het krijgen van het eerste kind. Daarnaast is er geen ondersteuning gevonden voor de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders.

Discussie

Op basis van bovenstaande bevindingen rijst de vraag waarom er geen ondersteuning is gevonden voor de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders. Er is in dit onderzoek gebruikt gemaakt van enkelvoudige lineaire regressies, maar het is mogelijk dat er sprake is van een non-lineair verband. Er is een mogelijkheid dat er geen gelijkmatige toe- en/of afname is van de grootte of de verschillende banden binnen het sociale netwerk wanneer de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt toeneemt. Het is aannemelijk dat wanneer ouders zich ver onder of boven de gemiddelde leeftijd bevinden waarop men het eerste kind krijgt (in dit onderzoek 29,6 jaar), de invloed van het krijgen van het eerste kind op het sociale netwerk het sterkst is. Het sociale netwerk is vaak homogeen wat betreft leeftijd (McPherson, Smith-Lovin & Cook, 2001), dus als men rond de gemiddelde leeftijd een kind krijgt, kan de invloed op het sociale netwerk minimaal zijn. Dit kan verwacht worden vanuit het structurele en het psychologische perspectief. Vanuit het structurele perspectief kan men gelijktijdig met andere netwerkleden een afname in beschikbare tijd en sociale contexten ervaren, maar tegelijkertijd ook de aanwezigheid in meer sociale contexten delen, zoals bijvoorbeeld de speeltuin of de kinderopvang. Vanuit het psychologische perspectief kan het krijgen van het eerste kind zorgen voor psychische veranderingen. Wanneer netwerkleden gelijktijdig deze veranderingen meemaken kan de behoefte aan aansluiting binnen het eigen netwerk vervuld worden. Vervolgonderzoek moet uitwijzen of deze effecten bestaan door non-lineaire regressies uit te voeren met verschillende leeftijdsgroepen.

Verder moeten er bij de bevindingen ook kanttekeningen worden geplaatst. Allereerst is er gebruik gemaakt van een bestaande dataset. Er is een vragenlijst afgenomen met als doel informatie te verzamelen over de dynamiek van partnerschap en de familie (Pairfam, 2014). De vragen zijn dus niet specifiek ontworpen om de invloed van het krijgen van het eerste kind te onderzoeken. Een sterk punt van de gebruikte dataset is echter wel het gebruik van drie vragen in combinatie met het gebruik van een naamgenerator, wat zorgt voor extra controle en een

sterke interne validiteit. Een sterk punt is ook dat er in de steekproeven een bijna evenredige verdeling is tussen mannen en vrouwen. Echter, was er geen evenredige verdeling van mensen met het eerste kind onder de vijf jaar ($N=518$) en mensen zonder kinderen ($N=4308$). Hierdoor werd de tweede steekproef waarin alleen mensen met het eerste kind onder de vijf jaar werden meegenomen kleiner. Dit beïnvloedt de power van de statistische analyses en kan een verklaring bieden voor het uitblijven van significante effecten van de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het sociale netwerk van ouders. Tevens kan dit voor een nadelig effect zorgen op de externe validiteit en generaliseerbaarheid van het onderzoek. Echter, deze steekproef is wel positief voor de interne validiteit, omdat enkel de gegevens worden meegenomen van de respondenten die waardevol zijn voor het onderzoek.

Doordat er in dit onderzoek enkel gebruik is gemaakt van de vierde wave van het Pairfam onderzoek, is het niet mogelijk om een longitudinaal onderzoek uit te voeren. Er zijn enkel vergelijkingen getrokken tussen mensen zonder kinderen en mensen met het eerste kind onder de vijf jaar. Er is een mogelijkheid dat de respondenten met het eerste kind onder de vijf jaar al voordat zij een kind kregen een kleiner netwerk hadden dan de respondenten zonder een kind. Om te onderzoeken of er veranderingen over de tijd zijn in de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders, is het van belang om longitudinale data te gebruiken.

Uit de resultaten blijkt dat de controlevariabelen van belang zijn voor het verdwijnen van de samenhang tussen de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt en de invloed op de verschillende banden binnen het sociale netwerk van ouders. Dit wijst op het belang van controlevariabelen die ook van invloed kunnen zijn op de afhankelijke variabelen en een schijnverband kunnen uitsluiten. Uit de resultaten blijkt dat het geslacht van invloed is op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk. De invloed van het krijgen van het eerste kind op het sociale netwerk van vaders en moeders verschillen. Moeders met het eerste kind onder de vijf jaar hebben meer familiale banden binnen het sociale netwerk dan vaders met het eerste kind onder de vijf jaar. Dit suggereert dat de mechanismen van het structurele en het psychologische perspectief verschillen tussen vaders en moeders. Uit voorgaand onderzoek van Kalmijn (2002) blijkt dat moeders vaak meer restricties ervaren dan vaders na het krijgen van het eerste kind omdat ze vaker thuisblijven en minder gaan werken. Mogelijk verschilt het psychologische verouderingsproces tussen vaders en moeders en daardoor ook de invloed van de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op het sociale netwerk van vaders en moeders. Voor toekomstig onderzoek is het daarom van belang om de invloed van het krijgen van het eerste kind en de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van vaders en moeders apart te toetsen. Verder blijkt het hebben van een

partner van invloed te zijn op het aantal familiale banden binnen het sociale netwerk. Dit wekt de suggestie dat mensen met een partner andere mogelijkheden hebben dan mensen zonder partner, bijvoorbeeld omdat mensen met een partner een schoonfamilie hebben die hulp kunnen bieden. In toekomstig onderzoek kan hier nader op in worden gegaan door te onderzoeken wat de verschillen zijn wat betreft de mogelijkheden tussen alleenstaande vaders en moeders en vaders en moeders die wel een partner hebben.

Verder kwam uit voorgaand onderzoek naar voren dat er meer of minder contact is met verschillende relaties (Munch, et al., 1997). Echter is er in dit onderzoek alleen gekeken naar een toe- of afname van de grootte en van de verschillende banden binnen het sociale netwerk. Het is mogelijk dat het contact is verminderd maar dat ouders bepaalde relaties nog wel als lid van hun sociale netwerk beschouwen.

Dit onderzoek kan als toevoeging aan bestaande literatuur over het effect van de transitie naar ouderschap op het sociale netwerk worden gezien. Dit onderzoek biedt inzicht in de invloed van een enkel kenmerk van ouders, in dit geval de leeftijd waarop men het eerste kind krijgt. Mogelijk spelen meer factoren een rol zoals etniciteit en/of de sociale normen binnen de maatschappij. Reher (1998) stelt dat in Noord-Europa er meer nadruk ligt op het individualisme en het gebruik van sociale voorzieningen, terwijl in Zuid-Europa de nadruk ligt op het collectivisme en verwacht wordt dat familieleden elkaar steunen. Met het toevoegen van kenmerken die van invloed kunnen zijn op de veranderingen binnen het sociale netwerk, veroorzaakt door het krijgen van het eerste kind, kan de verklaarde variantie verhoogd worden. Dit geeft aanleiding tot verder onderzoek naar de kenmerken van ouders met betrekking tot de invloed van het krijgen van het eerste kind op de grootte en de compositie van het sociale netwerk van ouders.

Wanneer er gekeken wordt naar de politieke ontwikkelingen, blijkt dat er een toenemend beroep op het informele netwerk moet worden gedaan, bijvoorbeeld door te bezuinigen op de kinderopvang (VMCA, 2013). Dit betekent dat men afhankelijker zal worden van het sociale netwerk. Dit onderzoek wijst uit, in lijn met eerder onderzoek, dat de netwerkgrootte na het krijgen van het eerste kind afneemt. Dit kan betekenen dat de aanname dat er meer gesteund kan worden op het informele netwerk niet helemaal onderbouwd is. Door afname van de grootte van het sociale netwerk is er minder mogelijkheid om beroep te doen op verschillende leden binnen het sociale netwerk. Een aanbeveling voor dit beleid zal zijn om hier rekening mee te houden.

Literatuur

- Belsky, J. & Rovine, M. (1984). Social-network Contact, Family Support, and the Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 46 (2), 455-462.
- Bernardi, L. (2003). Channels of social influence on reproduction. *Population Research and Policy Review*, 22, 527-555.
- Bost, K.K., Cox, M.J. & Payne, C. (2002). Structural and Supportive Changes in Couples' Family and Friendship Networks Across the Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 64 (2), 517-531.
- Bucx, F. (2009). *Linked lives. Young adults' life course and relations with parents* (proefschrift). Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Bucx, F. & Roos, S. de (2010). Uitwisseling van steun tussen ouders en hun jongvolwassen kinderen. In: Broek, A. van den & Bronneman-Helmers, R. (red.) *Sociaal en Cultureel Rapport*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau, pp. 203-217.
- Buskens, V. (2002). Social Networks Analysis and Game Theory. In: Buskens, V. (red.), *Social Networks and Trust*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, pp. 31-52.
- CBS Statline (2013). *Gemiddeld inkomen; personen in particuliere huishoudens naar kenmerken*. Geraadpleegd van statline.cbs.nl op 19 mei 2014.
- Dykstra, P.A. (2004). Het zit in de familie. *Bevolking en Gezin*, 33, 3-28.
- Felling, A.J.A. (2004). *Het proces van individualisering in Nederland: een kwarteeuw sociaal-culturele ontwikkeling*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117-140.
- Flap, H. (1999). Creation and returns to social capital: A new research program. *La Revue Tocqueville*, 20, 1-22.

- Gesis (2014). *PAIRFAM – The German Family Panel*. Geraadpleegd van www.gesis.org op 14 april 2014.
- Granovetter, M.S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78 (6), 1360-1380.
- Ikkink, K.K. & Tilburg, T. van (1998). Do older adults' network members continue to provide instrumental support in unbalanced relationships? *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 59-75.
- Kahn, R.L. & Antonucci, T.C. (1980). Convoys over the life course: Attachment, roles and social support. In: Baltes, P.B. & Brim, O.G. (red.). *Life-span development and behavior*, 3, pp. 253-286.
- Kalmijn, M. (2002). Sociologische analyses van levensloopeffecten: een overzicht van economische, sociale en culturele gevolgen. *Bevolking en Gezin*, 31 (3), 3-46.
- Kalmijn, M. (2012). Longitudinal analyses of the effects of age, marriage, and parenthood on social contacts and support. *Advances in Life Course Research*, 17 (4), 177-190.
- Kiene, A. & Stoffelen, A. (2010). *Ouders in de stress over opvoeden*. Amsterdam: De Volkskrant, 24 augustus 2010.
- Latten, J. & Hooghiemstra (2002). Stellen die uitstellen. *Maandstatistiek van de Bevolking*, augustus 2002.
- McCannel, K. (1987). Social networks and the transition to motherhood. In: Milardo, R. (red.), *Families and social networks*. Beverly Hills, CA: Sage.
- McPherson, M., Smith-Lovin, L. & Brashears, M.E. (2006). Social isolation in America: Changes in Core Discussion Networks over Two Decades. *American Sociological Review*, 71, 353-375.

- McPherson, M., Smith-Lovin, L. & Cook, J.M. (2001). Birds of a feather: Homophily in social networks. *Annual Review of Sociology*, 27, 415-444.
- Munch, A., McPherson, J.M. & Smith-Lovin, L. (1997). Gender, Children and Social Contact: The Effects of Childrearing for Men and Women. *American Sociological Review*, 62 (4), 509-520.
- Neyer, F.J. & Lang, F.R. (2003). Blood is thicker than water: Kinship orientation across adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 310-321.
- Nomaguchi, K.M. & Milkie, M.A. (2003). Costs and Rewards of Children: The Effects of Becoming a Parent on Adults' Lives. *Journal of Marriage and Family*, 65 (2), 356-374.
- Noom, M.J., Deković, M. & Meeus, W. (2001). Conceptual Analysis and Measurement of Adolescent Autonomy. *Journal of Youth and Adolescence*, 30 (5), 577-595.
- Pairfam (2014). *Data und Datenservice*. Geraadpleegd van www.pairfam.de op 14 april 2014.
- Praag, C.S. van, Pommer, E.J. & Vrooman, J.C. (1997). Inkomen. In: Praag, C.S. van & Niphuis-Nell, M. (red.). *Het gezinsrapport*. Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau, pp. 137-158.
- Raub, W. & Buskens, V. (2012). Speltheoretische Modellen voor Sociale Netwerken en Sociaalkapitaaltheorie. In: Volker, B. (red.) *Over gaten, bruggen en witte paters sociaal kapitaal in sociologisch onderzoek*. ISCORE papers, 287, pp. 27-40.
- Reher, D.S. (1998). Family ties in Western Europe: Persistent contrasts. *Population and Development Review*, 24 (2), 203-234.
- Rijksoverheid (2014). *Leerplicht*. Geraadpleegd van www.rijksoverheid.nl op 30 april 2014.

Silverstein, M. & Marengo, A. (2001). How Americans enact the grandparent role across the family life course. *Journal of Family Issues*, 22 (4), 493–522.

The German Family Panel (2013). *Codebook Anchor Wave 4, 2011-2012*. Duitsland: Panel Analysis of Intimate Relationships and Family Dynamics.

VMCA (2013). *Overzicht maatschappelijke en politieke ontwikkelingen, bezuinigingen en veranderingen in de wetgeving*. Geraadpleegd van www.vmca.nl op 29 mei 2014.

Wellman, B. (1991). Which types of ties and networks provide what kinds of social support? *Advances in group processes*, 9, 207-235.

Wrzus, C., Hänel, M., Wagner, J. & Neyer, F.J. (2013). Social Network Changes and Life Events Across the Life Span: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 139 (1), 53-80.